

Радни материјал за ученике 2.1

Појам дилеме

Шта је дилема?

Дилема је ситуација у којој смо суочени са две опције, а морамо донети одлуку. Свака од њих носи последице које не желимо, или које не можемо оправдати из важних разлога, као на пример:

- моралне или верске обавезе;
- очекивања других (како други очекују да се понашамо, нпр. као учитељ, ученик, брат, пријатељ или председник);
- законске одредбе (права и дужности);
- поштовање људских права;
- личне везе са породицом и пријатељима;
- финансијски разлози (потреба да штедим новца, могућност да остваримо зараду);
- практични разлози (подршка или спречавање решавања тешког проблема).

Код дилеме смо суочени са сукобом између принципа или циљева који су су нам подједнако важни. Дилеме се догађају у свакодневном животу, али и у политици. У политичком одлучивању суочавање са дилемама је веома често, а свака одлука има далекосежне последице. Зато дилеме морамо решавати дефинисањем приоритета – опредељивањем за један циљ, истовремено занемарујући други. У неким случајевима је могуће направити компромис.

Примери

Ленино обећање

Лена има осам година. Обожава да се пење на дрво и најбоља је у томе у суседству. Једног дана пада са дрвета, али остаје неповређена. Њен отац је видео незгоду и јако је забринут. Моли Лену да му обећа да се више никада неће пењати. Лена обећава и пружа оцу руку да потврди обећање.

Истог поподнева налази се са пријатељицама. Пола, њена најбоља пријатељица, је јако забринута. Њено мало маче се попело високо на дрво и боји се да сиђе. Нешто треба одмах учинити, пре него што маче падне са дрвета. Сва деца знају да се Лена најбоље пење, па је Пола моли да јој спасе маче.

Међутим, Лена памти обећање које је дала оцу. Шта да ради?

Дилема затвореника

Полиција је ухапсила два осумњичена. Нема довољно доказа за осуду, па пошто су их раздвојили, одлазе једном и другом да им понуде исту нагодбу. Ако један сведочи у корист тужилаштва против оног другог (изда га), а други и даље ћути (сарађује са првим), издајник бива ослобођен, а саучесник који ћути добија затворску казну у трајању од 10 година. Ако обојица наставе да ћуте, обојицу осуђују на само шест месеци затворске казне за блажу оптужбу. Ако издају један другог, сваки од њих добија петогодишњу затворску казну. Сваки затвореник мора изабрати да ли да изда оног другог, или да настави да ћути. Сваког од њих су уверили да други неће знати за издају пре окончања истраге. Како би затвореници требало да поступе? (Извор: http://en.wikipedia.org/wiki/Prisoner's_dilemma)